

VU Research Portal

Kinderboekenweek 2018 - Vriendschap

van der Wilt, F.M.; van der Veen, Chiel

published in

De Wereld van het Jonge Kind
2018

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

document license

CC BY-ND

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

van der Wilt, F. M., & van der Veen, C. (2018). Kinderboekenweek 2018 - Vriendschap: Rozen verwelken, schepen vergaan. Maar onze vriendschap blijft altijd bestaan. *De Wereld van het Jonge Kind*, 46(1), 10-13.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Kinderboekenweek 2018

Vriendschap

Rozen verwelken, schepen vergaan.

Maar onze vriendschap blijft altijd bestaan.

Femke van der Wilt is promovenda aan de Vrije Universiteit Amsterdam en doet onderzoek naar de relatie tussen communicatieve taalvaardigheid en sociale relaties in de kleuterklas

Chiel van der Veen is redactielid van HJK en universitair docent aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij doet onderzoek naar gespreksactiviteiten in klassen

Woensdag 3 oktober is het zover: dan start de 64^e editie van de Kinderboekenweek. Dit jaar is het thema 'Vriendschap', een belangrijk thema dat tal van mogelijkheden biedt voor betekenisvolle gesprekken in de klas. Lees over het belang van vriendschappen en ontdek hoe je in jouw klas aandacht kunt geven aan de Kinderboekenweek.

Hartsvriendinnen en bloedbroeders

'Vriendschap' is een veelvoorkomend thema in de jeugdliteratuur. En dat is niet zo gek. Onderzoek heeft namelijk laten zien dat vriendschap een cruciale rol speelt in de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen (Hay, Payne, & Chadwick, 2004). Maar wat is vriendschap eigenlijk? Een belangrijk kenmerk van vriendschap is wederkerigheid: ware vriendschap komt van twee kanten (Parker et al., 2006). Daarnaast is vriendschap

subjectief. Dat betekent dat we als buitenstaander niet kunnen beoordelen of kinderen bevriend zijn of niet; kinderen hebben een vriendschap als zij hun relatie als zodanig bestempelen (Parker et al., 2006). Vriendschappen kennen een grote variëteit. Sommige vriendschappen zijn bijvoorbeeld al na één ruzie voorbij, andere vriendschappen houden jarenlang stand.

Het belang van vriendschap

Wat maakt vriendschap nu zo belangrijk? In de sociale psychologie wordt er onderscheid gemaakt tussen vijf functies (Parker et al., 2006). Ten eerste stimuleert vriendschap de eigenwaarde van kinderen: vrienden geven elkaar complimentjes, bevestigen elkaar en zorgen voor elkaar. Ten tweede biedt vriendschap steun. Net als volwassenen zoeken kinderen hun vrienden op als ze hulp nodig hebben. Ten derde speelt vriendschap een rol in de cognitieve ontwikkeling van kinderen. De aanwezigheid van een vriend(in) geeft een kind vertrouwen en stimuleert hem of haar om risico's te nemen die noodzakelijk zijn voor cognitieve groei. Ten vierde biedt vriendschap intimiteit. Door samen iets te ondernemen, bouwen kinderen een gedeelde geschiedenis op en investeren ze in hun relatie met elkaar. Tot slot is vriendschap natuurlijk ook een bron van plezier. Samen is nu eenmaal vaak leuker dan alleen.

Van voorkeur naar vriendschap

Als kinderen 2 jaar zijn, beginnen ze al voorkeuren te ontwikkelen voor specifieke groepsgenootjes (Parker et al., 2006). Tijdens de kleuterjaren veranderen deze eerste voorkeuren in stabiele, wederkerige vriendschappen. Voorheen dacht men dat deze vriendschappen nog niet zo veel voorstelden. Niets is echter minder waar: vriendschappen in de kleuterjaren kunnen al heel waardevol zijn en lange tijd standhouden. Een van de opvallendste kenmerken van deze vroegste vriendschappen is dat ze voornamelijk bestaan tussen kinderen van hetzelfde geslacht: jongens spelen met jongens en meisjes spelen met meisjes. Onderzoek heeft laten zien dat de vriendschappen van meisjes over het algemeen stabiel en intiemer zijn dan die van jongens, en meer gericht zijn op het geven en krijgen van

Wat is een vriend?

Hoe maak je vrienden?

Bron: Het geweldige grote vriendjesboek

steun en het uitwisselen van persoonlijke ervaringen (Hay, Payne, & Chadwick, 2004).

Hoe maak je vrienden?

Hoewel de meeste kinderen er in slagen een of meerdere vriendschappen op te bouwen, is dat niet voor ieder kind even gemakkelijk. Vooral gedrag en vaardigheden bepalen het gemak waarmee kinderen vrienden maken. Zo heeft onderzoek laten zien dat het kunnen uiten en reguleren van emoties samenhangt met de kwaliteit van vriendschappen (Hay, Payne, & Chadwick, 2004). Daarnaast is het belangrijk dat kinderen het perspectief van een ander in kunnen nemen, communicatief taalvaardig zijn en kunnen samenwerken (Parker et al., 2006). Kinderen met gedragsproblemen of beperkingen hebben vaak meer moeite met het aangaan van vriendschappen. Zo heeft onderzoek laten zien dat agressieve kinderen weinig vrienden hebben (Hay, Payne, & Chadwick, 2004). Ook kinderen met autisme vinden het moeilijk om vrienden te maken: zij hebben bijvoorbeeld zelden vrienden van dezelfde leeftijd (Parker et al., 2006).

De schaduwkant van vriendschap

Ondanks het belang van vriendschap is niet elke vriendschap bevorderlijk voor de ontwikkeling van kinderen. Een vriendschap kan bijvoorbeeld ook spanningen opleveren doordat er gevoelens ontstaan van jaloezie. Die gevoelens kunnen leiden tot negatief gedrag en daardoor schadelijk zijn voor de ontwikkeling van kinderen (Parker et al., 2006). Bovendien worden sommige vriendschappen gekenmerkt door een hoge mate van agressiviteit. Het hebben van 'verkeerde' vrienden heeft een negatieve impact op de ontwikkeling van een kind (Parker et al., 2006). Aangezien niet alle kinderen als vanzelfsprekend vriendschappen opbouwen en er ook vriendschappen zijn die niet bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van kinderen, is het belangrijk om als leerkracht de vriendschappen tussen kinderen in goede banen te leiden. De vraag is: hoe doe je dat?

Haal tijdens de Kinderboekenweek 2018 het thema 'Vriendschap' de klas in met behulp van prentenboeken

Wat is de rol van de leerkracht?

Hoe help je kinderen te ontdekken wat het betekent om een vriend(in) te zijn? Hoe leer je kinderen oppervlakkige relaties om te zetten in

>>

Gesprekstechnieken

- **Stimuleer kinderen om hun ideeën te delen, uit te breiden en te verhelderen:** 'Kun je daar nog iets meer over zeggen?', 'Dus jij zegt...?', 'Wat bedoel je precies?'
- **Stimuleer kinderen om echt naar elkaar te luisteren en elkaars ideeën serieus te nemen:** 'Wie kan herhalen wat Boris net zei?', 'Heb jij gehoord wat Anna vertelde? Kun je het in je eigen woorden herhalen?'
- **Stimuleer kinderen om te redeneren:** 'Waarom denk je dat?', 'Hoe komt dat, denk je?', 'Gaat het altijd op die manier?'
- **Stimuleer kinderen om samen na te denken en voort te bouwen op elkaars ideeën:** 'Ben je het eens met wat Dylan net zei? Waarom?', 'Kun je nog iets toevoegen aan het idee van Sara?'
- **Stimuleer kinderen te reflecteren op (reacties op) hun communicatieve uitingen en het verloop van het gesprek:** 'Snap je nu wat Tarik bedoelt?', 'Begrijpen jullie elkaar nu? Waarom wel/niet?', 'Wat is belangrijk wanneer wij met elkaar een gesprek voeren?'

blijvende vriendschappen? En hoe stimuleer je kinderen vriendschappen op te bouwen zonder andere kinderen buiten te sluiten? Door daar met kinderen over in gesprek te gaan! Prentenboeken kunnen een brug slaan tussen het begrip vriendschap en de persoonlijke ervaringen van kinderen. Tijdens de Kinderboekenweek staan er vijf prentenboeken over het thema 'Vriendschap' centraal. Hieronder worden drie daarvan beschreven en wordt besproken hoe je over die boeken in gesprek kunt gaan. Het voeren van goede gesprekken over vriendschap is echter niet gemakkelijk. Hoe zorg je ervoor dat kinderen hun ervaringen delen, écht naar elkaar luisteren en samen nadenken? De gesprekstechnieken in het kader 'Gesprekstechnieken' op pagina 11 kunnen je daarbij helpen (zie Van der Veen, 2017).

Prentenboek 1: Johannes de parkiet

Dit boek gaat over, hoe kan het ook anders, Johannes de parkiet. Johannes leidt een rustig bestaan: hij woont bij Gijs, een echte vogelliefhebber, en zit in zijn eigen vertrouwde kooi met zijn eigen water en zijn eigen vogelzaad. Als Gijs een volière bouwt, is het echter gedaan met de rust. Johannes komt in een vreemde omgeving terecht met een grote bak met zaad, genoeg voor wel honderd parkieten. En inderdaad: de grote volière is niet alleen voor Johannes. Zebravinken, ara's, diamantduiven en pauwen: het wordt een drukte van belang. Johannes ziet het met lede ogen aan. Hij doet zijn best om te wennen aan al die vreemde vogels, maar het lukt niet. Uiteindelijk zet Gijs de hysterische

Johannes terug in zijn eigen kooi. Maar wel in de volière. En wel mét het deurtje open. Zodat Johannes zelf kan bepalen wanneer hij eruit komt. Een prachtig boek over vriendschap, maar misschien nog wel meer over de *angst* voor vriendschap. Het bijzondere aan dit boek is dat, in

© Rubinstein

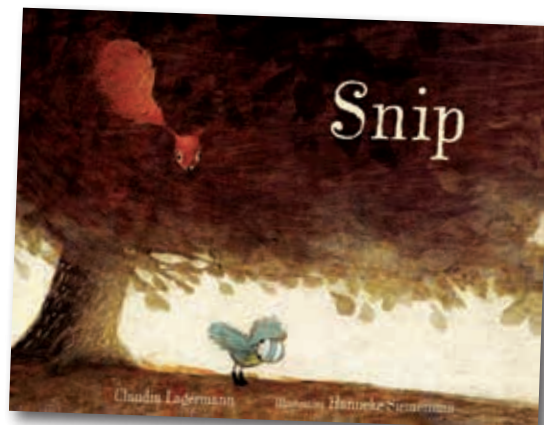
Kinderboekenweekgeschenk

Dit jaar wordt het Prentenboek voor de Kinderboekenweek geschreven door illustrator Milja Praagman. Het boek heet *Komt erbij* (2018), tevens het motto van de Kinderboekenweek 2018. Eerder won Praagman een Leespluim voor haar prentenboek *Meneer Po* (2005) en een Zilveren Penseel voor het prentenboek *Omdat ik je graag zie* (2017). Het prentenboek *Komt erbij* is tijdens de Kinderboekenweek voor een lagere prijs verkrijgbaar in de boekhandels.

tegenstelling tot veel andere boeken, het sluiten van vriendschap niet lukt: Johannes eindigt een beetje suf in zijn eigen, kleine kooi en het is nog maar de vraag of hij er uiteindelijk in slaagt om vriendschap te sluiten met de vreemde vogels. Impliciet lijkt de boodschap dan ook dat vriendschap heel waardevol kan zijn, maar ook zorgt voor spanningen. Een mooi beginpunt om met kinderen over in gesprek te gaan: 'Hoe maak je vrienden? Wat als dat niet lukt? En is het soms ook fijn om alleen te spelen?' Zo kun je ook met kleuters praten over thema's als sociale angst en 'anders zijn'. Een mooi boek om over in gesprek te gaan dus, maar ook een prachtig voorleesboek met geweldige, realistische tekeningen.

Prentenboek 2: Snip

Snip is een gewone vogel: hij heeft een snavel, twee poten en een stel vleugels. Maar Snip is bang om te vliegen. Hoezeer de andere vogels hem ook aanmoedigen om zijn vleugels uit te slaan, Snip durft niet. En dat heeft grote gevolgen. Als het winter wordt, vertrekken alle vogels naar het zuiden en blijft Snip moederziel alleen achter. Hoewel... Snip is niet helemaal alleen. Hij zorgt ervoor dat Muis haar sjaal terugkrijgt, helpt Eekhoorn nootjes te verzamelen, hakt voor Kikker een gat in de vijver, bevrijdt Egel uit de takken en houdt Mol warm tijdens zijn winterslaap. Als het lente is, wacht Snip een verassing: een grote taart van al zijn vrienden die hij tijdens de winter heeft geholpen. En als dan ook nog zijn bevriende vogels uit het zuiden terugkeren, begint Snip van pure vreugde te fladderen en... vliegt! Dit boek kan een mooie aanleiding zijn voor een gesprek over de betekenis van vriendschap: 'Zijn de vogels die naar het zuiden vertrekken wel echte vrienden? Is Snip een goede vriend, een die er op het juiste moment is voor anderen en niet te beroerd is een handje te helpen? En hoe kan Snip vriendschap sluiten met de andere dieren? Hoeven vrienden dan niet op elkaar te lijken?' Door over deze vragen met elkaar in gesprek te gaan, worden kinderen uitgedaagd na te denken

© Hoogland & Van Klaveren

Kinderen voor Kinderen

Ook Kinderen voor Kinderen besteedt aandacht aan de Kinderboekenweek. Dit jaar schrijft kinderboekenschrijver Edward van de Vendel het lied voor de Kinderboekenweek.

over wat échte vriendschap is en wat het betekent om iemands vriend te zijn. Het boek heeft bovendien een waardevolle boodschap: iedereen is anders en je kunt het beste maar jezelf zijn. En soms kun je beter op zoek gaan naar andere vrienden, die misschien wat minder voor de hand liggen. Een mooie boodschap verpakt in een fijn boek met sfeervolle tekeningen.

Prentenboek 3: Het geweldige grote vriendjesboek

Wat is een vriend? Vindt een vriend dezelfde dingen leuk als jij? Kun je ook vrienden zijn met je broer of zus? En hoe maak je eigenlijk vrienden?

Het komt allemaal aan bod in *Het geweldige grote vriendjesboek*. Met speelse illustraties zoekt het boek naar de grenzen van het begrip 'vriendschap' en rekt die als het even kan nog wat verder op. Het ogenschijnlijk vanzelfsprekende begrip wordt zo op een nauwkeurige en bijna filosofische wijze geanalyseerd.

Want het lijkt zo simpel, vriendschap, maar als je er goed over nadenkt, blijkt het heel wat te omvatten. Hoewel het boek zeer informatief is, zet het kinderen dan ook vooral aan het denken: ben ik eigenlijk wel een goede vriend(in)? Zijn er kinderen met wie ik nooit vrienden zal worden? Hoe komt dat en is dat erg? En op een luchtige manier en met veel humor komen ook moeilijke onderwerpen aan bod. Want wat als je beste vriend ineens gaat verhuizen?

Het ongedwongen karakter van het boek is wat het buitengewoon aantrekkelijk maakt. Zo hoeft je niet met iedereen vrienden te zijn en kunnen vriendschappen ook veranderen. Maar het meest opvallend is de aandacht voor de enorme diversiteit in vriendschappen: ze zijn er in alle soorten en maten. Die diversiteit komt ook terug in de

illustraties. We zien vriendschappen tussen kinderen van verschillende culturen, tussen jongens en meisjes en tussen kinderen met en zonder handicap. Het informatieve karakter van dit boek maakt het geen standaardprentenboek en het leent zich wellicht wat minder voor klassikale voorleesactiviteiten. Het is wel een boek om met een klein groepje kinderen over in gesprek te gaan. Met dit boek zullen kinderen niet snel uitgepraat zijn over vriendschap en kunnen ze stap voor stap de enorme diversiteit ervan ontdekken.

Goed voorbereid van start

De hierboven beschreven prentenboeken zijn zeer geschikt om tijdens de Kinderboekenweek met kinderen over in gesprek te gaan. Probeer daarbij eens te oefenen met een aantal van de in dit artikel genoemde gesprekstechnieken (zie het kader 'Gesprekstechnieken' op pagina 11). Hopelijk ga je op die manier voorbereid en geïnspireerd een geweldige Kinderboekenweek tegemoet! 🌟

Oproep

Ben je tijdens de Kinderboekenweek aan de slag gegaan met de beschreven prentenboeken en gesprekstechnieken uit dit artikel? Wat heeft het werken met die boeken en/of technieken opgeleverd? Deel je ervaringen met HJK door deze te mailen naar: hjk@thiememeulenhoff.nl. En wie weet vind je jouw reactie dan wel terug in één van de volgende nummers van HJK!

© Ploegsma

Leestips

- Haayema, M. (2018). *Johannes de parkiet*. Amsterdam: Rubinstein.
- Hoffman, M. & Asquith, R. (2018). *Het geweldige grote vriendjesboek*. Amsterdam: Ploegsma.
- Lagerman, C. (2014). *Snip*. Hoorn: Hoogland & Van Klaveren.

Literatuur

- Hay, D.F., Payne, A., & Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45 (1), 84-108. doi: 10.1046/j.0021-9630.2003.00308.
- Parker, J.G., Rubin, K.H., Erath, S.A., Wojslawowicz, J.C., & Buskirk, A.A. (2006). Peer relationships, child development, and adjustment: A developmental psychopathology perspective. In D. Cicchetti & D.J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Theory and method* (pp. 419-493). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Veen, C. van der (2017). *Dialogic classroom talk in early childhood education* (Ongepubliceerde dissertatie). Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.

Maak jij al gebruik van HJK's digitale archief?

Meer dan
1.000
artikelen!

Als HJK-abonnee heb je onbeperkt toegang tot alle artikelen die sinds 2005 gepubliceerd zijn. Via ons digitale archief. Wanneer en waar je maar wilt. Via pc, laptop, tablet of mobiel.

Toegang krijgen tot HJK's digitale archief is heel makkelijk. Gebruik hiervoor de toegangscode die je iedere maand via mail ontvangt. Deze code staat ook in de inhoudsopgave van het blad vermeld.

Als abonnee heb je onbeperkt en kosteloos toegang. Wanneer, waar en hoe je maar wilt

HJK's digitale archief biedt een schat aan informatie (meer dan 1.000 artikelen)

Zoeken kan op artikel, jaartal, categorie en trefwoord

Benut je abonnement optimaal

Nieuwsgierig geworden? Zelf ervaren? Ga naar: www.hjk-online.nl/archief